

SEDAS UPES IEKŠZEMES ŪDEŅU UN MITRĀJU KORIDORS AR BUFERZONU

1. Ainavas struktūras raksturojums

Sedas upe sākas mežā netālu no Valkas. Plūst pa Sedas līdzenumu un Burtnieku līdzenumu. Kopējais upes garums ir 67,37 km. No tiem regulēti ir 51,23 km jeb 76%.

Sedas upes krastos atrodas sezonāli applūstošas palieņu pļavas, daudzviet tās aizaug ar krūmiem.

Vidusdaļā Seda plūst cauri Sedas tīreļa ziemeļu daļai, no kura upē pieplūst ar humusvielām bagātie purva ūdeņi.

Daudzviet Seda ir aizaugusi ar ūdensaugiem (glīvenes *Potamogeton sp.*, lēpes *Nuphar sp.*, ūdensrozes *Nymphaea sp. u.c.*).

2. Ainavas raksturojums un attīstība

2.2. Ainavas bioloģiskās daudzveidības raksturojums

Upē ir konstatētas 8-15 zivju sugas, no tām biežāk sastopamas līdaka (*Esox lucius*), asaris (*Perca fluviatilis*) un rauda (*Rutilus rutilus*). Sastopams arī platspīļu vēzis (*Astacus astacus*), kā arī indikatorsuga – plaudis (*Abramis brama*).

Bioloģiski augsta vērtība ir upes palieņu pļavām.

2.3. Ainavas estētiskās un kultūrvēsturiskās vērtības

Ainavas estētiskais novērtējums:

Upes ainava ir vizuāli pievilcīga tikai atsevišķos posmos, kur tās krasti nav pārpurvoti.

Ainavas kultūrvēsturiskais novērtējums:

Upei nepiemīt liela kultūrvēsturiskā vērtība.

2.4. Ainavas sociālekonomiskā nozīme

Upe veido galveno noteci plašai meliorācijas sistēmai.

Upe atsevišķos posmos ir iecienīta vieta makšķerniekiem un medniekiem.

2.5. Vispārējās tendences ainavu struktūras attīstībā un to ietekmējošie faktori

Sedas gultne lielākā daļā ir iztaisnota. Meliorācijas pasākumi, iztaisnojot upes gultni un nosusinot apkārtējās teritorijas, ir būtiski mainījuši ūdensobjekta hidroloģisko režīmu, tomēr pašlaik ūdensobjekta ekoloģiskais stāvoklis ir stabilizējies un ir lielā mērā dabisks (Salacas sateces baseina apsaimniekošanas plāns, 2006).

Atsevišķos posmos upes hidroloģisko režīmu ievērojami ietekmē bebru aizsprosti.

Sedas baseinā nekāda nozīmīga virszemes ūdeņu ieguve nenotiek.

Neskatoties uz to, pastāv nozīmīga hidroloģiska saikne starp Sedas upi un Sedas purvu. Šis purvs kopā ar tam piegulošo upes posmu ir iekļauts

NATURA 2000 teritoriju skaitā. Pastāv viedoklis, ka kūdras ieguves aktivitātes ietekmē piesārņojuma līmeni Sedā un tādējādi Burtnieku ezerā. Par šo vai citu nepieņemamu ekoloģisko kaitējumu, ko nodara upes un purva mijiedarbība, nav pierādījumu. Tomēr tā ietekmē dabisko hidroloģisko režīmu sateces baseinā, kas laika gaitā varētu radīt nozīmīgas ekoloģiskas izmaiņas, kas jāņem vērā plānojot Sedas purva attīstību pēc kūdras ieguves pabeigšanas.

2.6. Ainavu vai ainavu elementu pašreizējais aizsardzības režīms un tā ietekme uz ainavu izmantošanu un apsaimniekošanu

Sedas upe atrodas ZBR ainavu aizsardzības zonā. Blakus teritorijai, tiešā veidā saistītas ar to (palu laikā appludina tās), atrodas trīs īpaši aizsargājamās dabas teritorijas – dabas liegumi “Sedas purvs”, “Burgas pļavas” un „Vidusburtnieks”.

Pašreizējais aizsardzības režīms pilnībā nenodrošina vēlamās ainavu struktūras saglabāšanu.

2.7. Vēlamā ainavu struktūra un tās elementu attīstība

Upes dabiskās gultnes atjaunošana.

2.8. Priekšlikumi ainavas izmantošanai un apsaimniekošanai

- Upes apsaimniekošanā jāsaskaņo sociālekonomiskās un dabas aizsardzības intereses. Atsevišķos posmos pieļaujama upes tīrīšana, bet citos jā saglabā maksimāli dabiskie apstākļi.
- Lauksaimniecības zemēs, kuras ietilpst upju baseinos, jāievēro labas lauksaimniecības prakses nosacījumi.

1. Priekšlikumi ZVBR zonējumam

Sedas upē saglabājams pašreizējais teritorijas zonējums.